

Sporočilo za javnost:

Z UPORABO PREVERJENIH ODPRTOKODNIH PROGRAMOV IN STORITEV DO PRAVIČNE DIGITALNE PREOBRAZBE

Ljubljana, 17. maj 2022 - Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (Mreža NVO-VID) je ob Mednarodnem dnevu telekomunikacij in informacijske družbe organizirala letni dogodek pod naslovom: »**Prosto programje in storitve za digitalno suvereno družbo in prebivalstvo**«.

Na dogodku so bili izpostavljeni izzivi digitalne suverenosti in doprinos odprtokodnega programja k pravični digitalni preobrazbi. Predstavljeni so bili projekti nevladnih organizacij (NVO), ki bodo prispevali k samostojnemu, opolnomočenemu in kakovostnemu življenju v digitalni družbi. Nevladne organizacij, ki sodelujejo v okviru projekta Na-prostem.si, so na dogodku pozvale k razvoju in uporabi preverjene odprtokodne programske opreme in storitev za večjo socialno pravičnost in doseganje ciljev trajnostnega razvoja.

Digitalna suverenost civilne družbe

Uvodoma je **Jurij Krpan** (Galerija Kapelica) predstavil prizadevanja NVO za vzpostavitev Digitalnega središča. Cilja središča sta digitalizacija NVO sektorja in izvajanje aplikativnih projektov za družbeno sprejemljivo digitalno preobrazbo v partnerstvu z različnimi deležniki.

Sledilo je predavanje **mag. Simona Delakorde** (Inštitut za elektronsko participacijo), ki je predstavil koncept digitalne suverenosti EU. Pri tem se je osredotočil na digitalno suverenost civilne družbe in posameznikov v razmerju do oblasti, ekonomije in tehnologije. Prvi vidik se nanaša na zmožnost zaščite pred digitalnim nadzorom države, drugi na zmožnost samostojnega in informiranega odločanja o upravljanju z osebniimi podatki v podatkovnem kapitalizmu in tretji vidik na tehnološko suverenost kot zmožnost samostojnega in informiranega odločanja o uporabi strojne in programske opreme ter spletnih storitev. V zaključku je Delakorda poudaril, da nekritičen in nereflektiran tehnofilski pristop k digitalni preobrazbi prinaša tveganja za družbo in posameznike. Obenem je pozval h krepitvi rabe preverjene odprtokodne programske opreme, ki deluje na podobnih vrednotah in etičnih izhodiščih kot večina nevladnih organizacij.

Prvi del predstavitev pod skupnim naslovom ***Digitalna suverenost civilne družbe*** je zaključilo predavanje **Elise Lironi**, predstavnice Evropske službe za civilno delovanje (European Citizens Action Service). Elisa je predstavila zaključke Skupine za digitalno preobrazbo pri Konvenciji civilne družbe o prihodnosti Evrope. Opisala je pet temeljnih področij digitalne preobrazbe: digitalna demokracija, digitalno izobraževanje, digitalna varnost, zaščita pravic in svoboščin na spletu in digitalna ekonomija. Ob tem je Lironijeva

poudarila, da mora biti digitalne transformacije Evrope na vsakem izmed teh področij osredotočena na človekove pravice in vodena od ljudi za ljudi.

Projekti nevladnih organizacij za digitalno suvereno prebivalstvo

V nadaljevanju so bili predstavljeni posamezni projekti NVO, katerih cilj je prispevati k samostojnemu, opolnomočenemu in kakovostnejšemu življenju prebivalcev v digitalni družbi.

Mateja Strašek (ZDUS) je predstavila projekt Digitalno vključeni – Medgeneracijska sinergija v digitalnem učnem okolju za kakovostno staranje, katerega cilj je intenzivnejše vključevanje starejših v digitalno okolje. Starejši so zaradi slabše digitalne pismenosti pogosteje osamljeni in manj vključeni v družbo. Zato bo projektni konzorcij ZDUS, Simbioza, IZRIS in Andragoški center Slovenije, okrepil digitalne veščine starejše populacije ter jim s tem pomagal do višje kakovosti življenja.

Projekt Vprašaj državo: enostaven dostop do informacij javnega značaja, ki ga je predstavil **Sebastijan Peterka** (Transparency International Slovenia), naslavlja problematiko dostopa do informacij javnega značaja. Peterka je opozoril, da same zakonske spremembe niso dovolj, da bi sistem v praksi deloval brez težav, zato bodo v okviru projekta razvili spletno platformo, ki bo prosilce na enostaven način vodila skozi zahtevek za dostop do informacij javnega značaja.

Projekt Digitalna nova generacija organizacij – Digital NGO je predstavila **Jerneja Šegatin** (Mreža MaMa). Namen projekta je prispevati k digitalizaciji mladinskih nevladnih organizacij z razvojem spletnega orodja in krepitev kompetenc za beleženje in prikaz učinkov izvedenih projektov in aktivnosti. Projekt bo ponudil orodje za beleženje in evalvacijo opravljenega dela, s katerim bodo širši javnosti in odločevalcem lažje prikazali pomembnost nevladnih organizacij za družbo.

Projekt Na-prostem.si

V drugem delu dogodka je sledila predstavitev projekta Mreže NVO-VID »*Na-prostem.si: prosto programje za digitalno vključenost NVO in uporabnikov*«, katerega cilj je vzpostaviti podporno okolje za uporabo odprtokodnega programja in storitev. Podpora bo vključevala krepitev digitalnih veščin, dostop do računalniške opreme, razvoj e-storitve z izobraževalnimi vsebinami in izvedbo usposabljanj. Vodja projekta **Maša Malovrh** (Beletrina) je predstavila projekt ter prosto programje in storitve z vidika invalidov, pri čemer je izpostavila neodvisnost in suverenost, ki jo uporabnikom prinašajo odprtokodni programi in storitve. V okviru projekta bo izvedenih več kot 100 usposabljanj, na katerih se bodo udeleženci naučili uporabljati odprtokodne programske rešitve. Slednje so izredno pomembne tudi z vidika invalidov, saj so pogosto bolj kompatibilne z njihovo podporno tehnologijo kot zaprtokodne programske rešitve.

Kristijan Tkalec (Rampa Lab) je povzel ugotovitve raziskave o potrebah, stališčih in usposabljanjih NVO sektorja za uporabo prostega programja in storitev. Rezultati kažejo, da pri večini nevladnih organizacij prevladuje uporaba zaprtokodnih programskih rešitev. Najpogostejši razlogi za to so nepoznavanje odprtokodnih programskih rešitev, majhen obseg njihove uporabe in prepričanje, da imajo slabšo podporo za uporabnike. Hkrati pa

uporabnikom največ pomeni, da so odrtokodne programske rešitve brezplačne za uporabo in namestitve ter da omogočajo neodvisnost od tehnoloških korporacij.

Najpogosteje uporabljene odprtokodne rešitve v nevladnem sektorju so storitev za izdelavo spletnih strani Wordpress, spletni brskalnik Mozilla Firefox in pisarniški paket LibreOffice. Ti bodo skupaj z ostalimi programi in storitvami del brezplačnih izobraževalnih paketov, ki bodo nevladnim organizacijam in njihovim uporabnikom na voljo jeseni letos. Rezultate raziskave o zadovoljstvu, načinih uporabe računalnika in o željah po pridobivanju znanj z vidika socialno-ekonomsko ranljivih uporabnikov je predstavila **Simona Knavs** (Društvo Duh časa). Rezultati kažejo, da je večina zadovoljnih z doniranim računalnikom, na katerega je bila naložena odprtokodna programska oprema, le majhen del uporabnikov pa se je »vrnilo« na zaprtokodne sisteme (npr. Windows). Večina zaradi navade, nekaj pa se jih je odprtokodnim sistemom odpovedalo zaradi tehničnih omejitev. Raziskava je tudi pokazala, si uporabniki želijo pridobiti nova znanja o uporabi računalnika in odprtokodnih programskih rešitev za boljšo digitalno pismenost.

Predstavitve projekta **Na-prostem.si** je zaokrožil **Luka Frelih** (Društvo Ljudmila) s prikazom digitalne storitve, ki bo delovala kot spletno okolje za podporo uporabnikom, krepitev odprtokodne skupnosti, nadaljnji razvoj in izboljševanje prostega programja in rešitev, njihovo slovenjenje ipd. Dodatno je predstavil različne prosto dostopne odprtokodne spletne storitve, ki bodo delovali kot gradniki digitalne storitve (oblačna storitev Nextcloud, videokonferenca Jitsi, storitev za upravljanje spletnih strani Drupal, uporabniški forum Discourse in pošiljatelj e-novic Mailtrain).

Okrogla miza »Digitalna suverenost slovenske družbe in prebivalcev«

V zaključnem delu dogodka je potekala večdeležniška okrogla miza na temo digitalne suverenosti slovenske družbe in prebivalcev. Razpravljavci so predstavili poglede na digitalno suverenost s strani različnih deležnikov oz. institucij. Pogled Evropske komisije je predstavil **dr. Zoran Stančič**, ki poudaril akcijske prioritete na področju vzpostavljanja digitalne suverenosti Evropske unije kot so razvoj oblačne storitve Gaia-X ter regulatorne pobude Evropski akt o čipih ter akta o digitalnih storitvah in digitalnih trgih. **Mladen Bijeljac** (Svet RS za elektronske komunikacije) je izpostavil izzive Slovenije glede varnosti elektronskih komunikacij in varovanja podatkov v digitalnem okolju v povezavi z zaupanjem v digitalno preobrazbo. Da je morajo poslovni in podatkovni modeli pametnih mest temeljiti na zaščiti zasebnosti uporabnikov in etičnih standardih je opozorila **dr. Nevenka Cukjati** (vodja Centra za pametna mesta in skupnosti, Institut Jožef Stefan). **Dr. Sabina Popit** (Služba za digitalizacijo, Mestna občina Ljubljana) je izpostavila, da so občine glede digitalne preobrazbe podhranjene, tudi zaradi tega, ker digitalizacija v preteklosti ni bila visoko na politični agendi. Izziv predstavlja nepovezanost projektov digitalne preobrazbe na lokalni ravni. **Matija Šuklje** (društvo Lugos) je predstavil prednosti preverjenega odprtokodnega (prostega) programja in storitev ter vlogo nevladnih organizacij pri krepitvi digitalne suverenosti prebivalstva. **Dr. Matjaž Logar** (Tehnološka mreža ICT) pa je spregovoril o vplivu korporacij kot so Google, Amazon, Apple, Microsoft itd. na slovenska podjetja v sektorju informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Izpostavil je tudi gospodarske učinke odprto kodne programske in strojne opreme. Udeleženci okrogle mize so se strinjali o pomenu odprtokodnega programja in storitev za digitalno suverenost

slovenske družbe in Evropske unije ter zaključili, da bi bilo na tem področju potrebnega še več sodelovanja med različnimi organizacijami in deležniki.

Izjave udeležencev dogodka

Dr. Zoran Stančič (vodja predstavništva Evropske komisije v Republiki Sloveniji):

»Zelo veliko ljudi uporablja odprtokodno programsko opremo pa se tega sploh ne zaveda. Kar se mi zdi jasen pokazatelj, da je narejena dobro, da ni nobenih problemov z izmenjavo podatkov. Na Evropski komisiji ne samo, da promoviramo uporabo odprte kode, ampak določene odprtokodne storitve uporabljamo tudi sami.«

Maša Malovrh (vodja projekta Na-prostem.si): *»Odprtokodni programi so razviti z mislijo na zelo širok krog uporabnikov, so prilagodljivi in nenehno v procesu razvoja, z namenom, da so čim bolj uporabni. Odprtokodni programi so namreč v službi človeka, uporabnika«*

Mag. Simon Delakorda (koordinator NVO-VID): *»Kaj lahko storimo mi kot uporabniki storitev? Predvsem to, da krepimo svojo digitalno pismenost o tem, kako funkcionirajo digitalne platforme, da razumemo modele algoritmov v ozadju, torej, da vemo, kaj naš klik na nekem socialnem omrežju pomeni in kdo od tega zasluži, pa tudi to, ali imamo mi od tega klika sploh kakšno korist.«*

Mladen Bijeljac (Svet RS za elektronske komunikacije): *»Ko govorimo o digitalni suverenosti, se moramo zavedati, da si mora Evropska unija zastaviti in izboriti pogoje, da bo njena digitalna suverenost spoštovana in upoštevana s strani drugih.«*

Dodatne vsebine

Video posnetek uvodnih predavanj in predstavitev projektov NVOo dostopne na povezavi:

<https://youtu.be/Z9PCiAdTfak>

Video posnetek predstavitev projekta Na-prostem.si je dostopen na povezavi

<https://youtu.be/KNNQSPipvls>

Video posnetek okrogle mize je dostopen na povezavi: <https://youtu.be/temS1wgrHWY>

Fotogalerija dogodka:

Dodatne informacije in pojasnila

mag. Simon Delakorda, koordinator zagovorništva, Mreža NVO-VID
E: mreza.nvo@informacijska-druzba.org M: 041 365 529.

Maša Malovrh, koordinatorica projekta Na-prostem.si, Beletrina
E: masa.malovrh@beletrina.si

Dogodek je bil organiziran v okviru projekta »Na-prostem.si: Prosto programje za digitalno vključenost NVO in uporabnikov«, ki ga sofinancira Ministrstvo za javno upravo iz naslova JR za digitalno preobrazbo nevladnih in prostovoljskih organizacij ter povečanje vključenosti njihovih uporabnikov v informacijsko družbo 2022 – 2023.

[Mreža NVO-VID deluje kot nacionalna vsebinska mreža nevladnih organizacij](#), ki si prizadeva za kakovostno življenje v informacijski družbi ter opolnomočenje ljudi s pomočjo digitalnih tehnologij. Povezuje 33 NVO - društev, zvez društev, zasebnih zavodov, fundacij in socialnih podjetij- med njimi jih ima 7 status v javnem interesu na področju razvoja informacijske družbe.